

Morten Posten

LANDETS SMÅ BYER. DE STORE SPØRGSMÅL.

FRIVILLIGHED / BOLIGER / SKOLER / LOKALT DEMOKRATI

Landsbyens fremtid begynder i hverdagen

Hvem tager den næste tørn? Hvem kan flytte ind? Og kan de unge se en fremtid her? Første udgave går tæt på det, der får et lokalsamfund til at holde.

AI-illustration. Et tænkt landsbyfællesskab, ikke en konkret begivenhed.

Frivillige skal kunne gå hjem

Tre sider om at dele arbejdet uden at miste engagementet.

SIDE 6

Et hus er ikke en hel hverdag

Boliger, transport og de valg, der gør bosætning mulig.

SIDE 9

Giv de unge en vej tilbage

Skole, læreplads og fritidsliv skal hænge sammen.

SIDE 14

INDGANG

En avis til dem, der får noget til at ske

Med afsæt i mortenchristensen.dk: lokale løsninger, deres forudsætninger og de mennesker, der skal få dem til at virke.

Morten Posten er en weekendavis for mennesker, der arbejder med livet uden for de store byer. Foreningsfolk, lokale initiativtagere, kommunalpolitikere og medarbejdere skal kunne finde både overblik og noget at tage med til næste møde.

På mortenchristensen.dk efterlyser Morten Christensen journalistik, som undersøger landsbyernes organisering, finansiering og hverdag og følger op på, om løsningerne virker. Det er udgangspunktet for denne avis. [17]

Avisen er udarbejdet med AI på baggrund af læste, åbne kilder. Analyser og arbejdsforslag er markeret. Der er ikke foretaget interviews. Artiklerne er ikke skrevet som Mortens personlige holdningstilkendegivelser.

Kilder: [17] Morten Christensen, 19.07.2026

03 Nyt og på vej

Demokrati, klimaplan og ildsjæle.

04 Kommunerne

Beslutninger, idéer og lokale prioriteringer.

06 Fordybelse 01

Frivillige skal kunne gå hjem.

09 Fordybelse 02

Boliger kræver en hverdag.

12 Sundhed tæt på

Fællesskaber med en faglig forbindelse.

13 Butik, skole og unge

Britisk udsyn og hverdagens lokale forbindelser.

16 Tag avisen med på arbejde

En mødeøvelse; kilder på side 17-18.

Hammershøj - Viborg kommune

ET STED AT BEGYNDE

Hammershøj Kirke på et historisk foto. Steder har deres eget udgangspunkt; løsninger fra én landsby skal undersøges, før de overføres til en anden.

Foto: Bococo / Wikimedia Commons, CC BY-SA 3.0. Uændret gengivelse i mindre størrelse. Fuld billedkilde og licens på side 18.

NYT OG PÅ VEJ

Tre spor ind i efteråret

Nyheder og aktiviteter med betydning for lokale fællesskaber.

KL lægger op til fælles demokratiindsats

KL beskriver en indsats, der skal løbe gennem valgperioden. Bestyrelsen besluttede initiativet i maj, og på en side opdateret 9. september annonceres projekter inden for demokratisk kultur, lokal sammenhængskraft og lokalt repræsentativt demokrati. Det er organisationens egen beskrivelse af et arbejde under opbygning. [8]

Redaktionelt perspektiv. For et lokalråd er det relevante at følge, om kommunen tilslutter sig et konkret forløb, og hvem der kan deltage. En hensigt om mere demokrati bliver først brugbar, når der er en indgang, en tidsplan og en synlig behandling af borgernes bidrag.

Det er også værd at efterspørge, hvordan unge, tilflyttere og borgere uden for de etablerede foreninger bliver inviteret med. Deltagelse kan undersøges, uden at man på forhånd kræver enighed om resultatet.

Kilder: [8] KL, Opdateret 09.09.2026

Viborg sender klimaplan i høring

Byrådet besluttede 2. september at sende forslag til Klimaplan 2026-2050 i otte ugers offentlig høring. Det oplyser kommunen 10. september. Planforslaget omfatter blandt andet transport, energi, boliger og landbrug. Høringssvar skal indgå før den endelige vedtagelse. [9]

Et lokalt spørgsmål. Hvilke af forslagene forudsætter, at borgerne kan vælge noget andet end bilen, eller at en forening har råd og kræfter til at ændre sin drift? En konkret beskrivelse af hverdagen kan gøre et høringssvar mere oplysende.

Ildsjæleprisen afgøres 23. september

Viborg Kommune har offentliggjort de tre nomineringer: Anna Karin Mouritsen fra Foulum, Kurt Mosgaard fra Mønsted samt Hans Peter Johansen og Karen Ladefoged fra Sparkær. Vinderen kåres på Landdistriktskonferencen. Der er tale om nomineringer, ikke en offentliggjort vinder. [10]

Kilder: [9] Viborg Kommune, 10.09.2026 · [10] Viborg Kommune / Via Ritzau, 09.09.2026

FRA NYHED TIL HANDLING

Find den konkrete plan eller invitation bag en nyhed. Notér, hvornår man kan bidrage, hvem der træffer beslutningen, og hvor svaret på borgernes input bliver offentliggjort.

KOMMUNERNE / LÆST I REFERATERNE

En vision og en vedtagelse

Herning og Hedensted viser to forskellige stadier i landsbyernes udviklingsarbejde. Dateret baggrund.

HERNING • OPLÆG OG DRØFTELSE

I Landsbykontaktudvalgets referat fra 10. juni, punkt 2, præsenterer Studsgaards byudviklingsgruppe en samlet plan med skole, institution, idræt og boliger. Gruppen ønsker op til 50 procent flere indbyggere og arbejder med muligheder for lejeboliger til unge og ældre. [1]

Tallet er gruppens ambition. Referatet dokumenterer et oplæg og dialog, ikke en vedtaget udbygning eller en prognose for tilflytning.

Det kan andre bruge

Begynd med sammenhængen mellem boliger og hverdagsliv. En byggegrund fortæller ikke i sig selv, hvem der har lyst og mulighed for at flytte dertil. En lokal gruppe kan bidrage med viden om behov, mens kommune og bygherrer må afklare de øvrige forudsætninger.

Sæt også plads af til uenighed. Hvis et projekt får sin styrke fra opbakningen i byen, bør det være muligt at stille spørgsmål til både størrelse, placering og tempo uden at blive opfattet som modstander af udvikling.

Kilder: [1] Herning Kommune, 10.06.2026

HEDENSTED • POLITISK VEDTAGELSE

Kommunalbestyrelsen godkendte 27. maj kommuneplantillæg nr. 4 for landsbyer under punkt 88. Sagen var anbefalet af Udvalget for Vækst & Fællesskab 5. maj, punkt 78, og Økonomiudvalget 18. maj, punkt 99. [2]

Den godkendte indstilling omfattede en rammeudvidelse i Åstrup, mens en foreslået udvidelse ved Gl. Sole udgik. Sagsfremstillingen fremhæver blandt andet støj og behovet for yderligere afklaringer.

Det kan andre bruge

Et positivt politisk signal er kun én del af et projekt. Undersøg tidligt, hvilke konkrete forhold et areal rummer, og hvilke faglige spørgsmål der stadig er åbne. En idé bliver lettere at arbejde videre med, når disse spørgsmål står i en overskuelig rækkefølge.

Læs også beslutningen efter indstillingen. Ellers kan man komme til at give borgerne et svar, som politikerne aldrig har truffet. Her fremgår godkendelsen af det offentliggjorte referat.

Kilder: [2] Hedensted Kommune, 27.05.2026

STATUS ER EN DEL AF HISTORIEN

Forslag → indstilling → politisk beslutning → gennemførelse. Pilene viser mulige trin; et projekt kan ændres eller stoppe undervejs. Det læste materiale dokumenterer kun de trin, som faktisk fremgår.

KOMMUNERNE / SKIVE

Når nabobyer får en fælles opgave

Områdeprofiler og projekter omkring mødesteder giver et indblik i kommunens landdistriktsarbejde.

Nordfjends og Fursundegnen er udpeget til at begynde arbejdet med fælles udvikling og områdeprofiler. Det fremgår af Skive Kommunes omtale af Landdistriktsudvalgets andet møde i år, opdateret 29. maj. Flere områder tænkes at følge efter. [3]

Udvalget anbefalede desuden støtte til blandt andet et bytorv ved købmanden i Hem og udearealer ved Pulsen i Balling. Nyhedsartiklen omtaler også kommunens hjælp til fundraising og angiver næste udvalgs møde til 17. september.

Hvorfor er det interessant?

Et samarbejde kan begynde med et fælles problem, som ingen by kan løse lige så godt alene. Det kan være en bedre sammenhæng mellem mødesteder, en fælles fortælling til tilflyttere eller koordinering af aktiviteter, så foreningerne ikke konkurrerer om de samme timer.

Den praktiske prøve er, om samarbejdet gør arbejdet lettere. Hvis en fælles profil blot giver endnu et udvalg uden klare opgaver, er værdien vanskelig at se. Hvis den skaber én indgang til et projekt, kan den være mere anvendelig. Det er avisens analyse, ikke et målt resultat fra Skive.

ANBEFALET STØTTE · IKKE SLUTBEVILLING

Hem, bytorv ved købmanden: **300.000 kr.**

Balling, udeområde ved Pulsen: **150.000 kr.**

Nr. Søby, læring og leg i folkeskoven: **225.000 kr.**

Beløbene er udvalgets anbefalinger ifølge kommunens artikel. Den efterfølgende bevillingsstatus er ikke fastslået her. [3]

Én aftale før det første projekt

Et fælles initiativ bør efter avisens vurdering kunne svare på tre spørgsmål: Hvilken opgave er fælles? Hvem har mandat til at sige ja? Og hvordan får de enkelte byer indflydelse, hvis deres interesser trækker i forskellige retninger?

Det er ofte lettere at afprøve samarbejdet på en afgrænset aktivitet end at begynde med en stor organisationsændring. Først derefter kan man vurdere, om der er grundlag for en længere fælles indsats.

Kilder: [3] Skive Kommune, Opdateret 29.05.2026

FORBINDELSEN TIL MORTENS DEBAT

Morten Christensen foreslår én kommunal indgang og hjælp til landsbyer, som selv ønsker at samarbejde. Det er et politisk forslag. Skive-eksemplet giver en konkret anledning til at diskutere, hvad støtten skal bestå af. [18] [Læs indlægget, 05.04.2026.](#)

FORDYBELSE 01 / FRIVILLIGHED · 1 AF 3

Frivillige skal kunne gå hjem

Flere danskere bidrager. Det løser ikke automatisk den enkelte forenings problemer med at fordele ansvar.

En bestyrelse kan godt mangle hænder, samtidig med at frivilligheden vokser på landsplan. Spændingen mellem de to oplevelser er et godt sted at begynde, når en landsby vil organisere sig mere holdbart.

VIVEs Frivillighedsundersøgelse 2024 opgør andelen med frivilligt arbejde på mindst ét af 14 områder til 40 procent mod 36 procent i 2020. Med tidsafgrænset arbejde og frivillighed på nettet bliver 2024-andelen 45 procent. Undersøgelsen omfatter personer fra 16 år. [4]

Redaktionel analyse

Landstallet fortæller ikke, om der står en ny kasserer klar i en bestemt by. Det siger heller ikke, om de opgaver, en forening mangler hjælp til, passer til den tid og de færdigheder, interesserede borgere kan tilbyde.

Derfor er det utilstrækkeligt kun at tælle tilmeldte. Det er mindst lige så relevant at se på, hvordan ansvaret er fordelt, hvor arbejdet samler sig, og hvad der sker, når en nøgleperson er væk.

Et lokalt ekko af dilemmaet

I Herning-udvalgets workshop 10. juni, punkt 3, fremhævede deltagerne, at konkrete og overskuelige opgaver kunne tiltrække hjælp. Tidskrævende poster og bureaukrati blev nævnt som udfordringer. Det er deltagernes erfaringer, ikke en repræsentativ undersøgelse. [1]

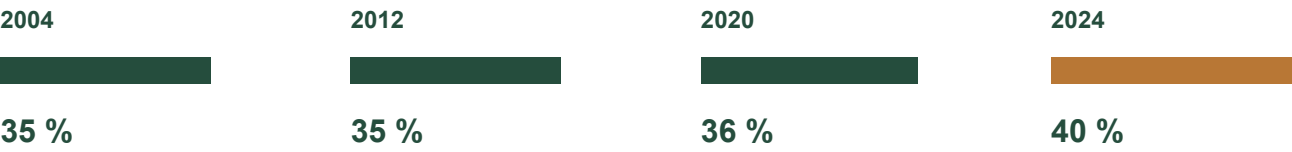
Gør den skjulte opgave synlig

Forestil jer en sommerfest med mange hjælpere på dagen. Hvis én person samtidig står for alle aftaler, indkøb, ændringer og oprydning i regnskabet, kan arrangementet stadig være afhængigt af ganske få.

En meningsfuld evaluering bør derfor spørge, hvem der bar forberedelsen, og hvem der tog de uventede opgaver. Det kan føre til en anden beslutning end blot at gentage et populært arrangement i samme form.

På de næste to sider undersøger vi, hvordan en forening kan fordele både arbejdet og retten til at træffe beslutninger.

ANDEL MED FRIVILLIGT ARBEJDE PÅ MINDST ÉT AF 14 OMRÅDER

Kilder: [4] VIVE, 2025 · [1] Herning Kommune, 10.06.2026

FORDYBELSE 01 / FRIVILLIGHED · 2 AF 3

Bygningen må ikke bruge fællesskabet op

Erfaringerne fra ni danske mødesteder peger på behovet for en bevidst arbejdsdeling.

AART har for Realdania og Lokale og Anlægsfonden samlet anbefalinger på baggrund af ni mødestedsprojekter. Materialet bygger på interviews med frivillige og kommunale repræsentanter og blev offentliggjort i januar 2026. [5]

Det peger på værdien af lokalt ejerskab, relevante kompetencer og et nært samarbejde med kommunen. Komplicerede byggeforløb kan kræve professionel støtte. Et færdigt hus skaber ikke i sig selv de aktiviteter, det er tænkt til.

Evalueringen giver indblik i processer. Den dokumenterer ikke, at én bestemt organisering vil virke i alle landsbyer. Dens værdi her er, at den hjælper med at stille spørgsmål til arbejdsfordelingen, før projektet vokser.

Redaktionel analyse: to slags ansvar

Det er nyttigt at skelne mellem ansvaret for projektets retning og ansvaret for den faglige udførelse. De lokale kan have tydelige ønsker til anvendelsen af et mødested, uden at alle også har erfaring med at styre et byggeri.

Når den forskel bliver skrevet ned, bliver det lettere at bestille den hjælp, der mangler. Det bliver også lettere at holde fast i, hvilke beslutninger brugerne faktisk skal have indflydelse på.

Det vanskelige mellemrum

En professionel rådgiver kan løse en teknisk opgave, men kan ikke alene afgøre, hvilke aktiviteter borgerne ønsker. Omvendt kan opbakning på et borgermøde ikke erstatte afklaring af projektets økonomi og praktiske gennemførelse.

Risikoen ligger i mellemrummet: Hvem opdager, at en ændring i indretningen gør en planlagt aktivitet vanskelig? Hvem fortæller brugerne, at en ønsket løsning er blevet for dyr? Og hvem kan træffe et valg, hvis tidsplanen skrider?

Disse spørgsmål kan indgå i et kort, fælles beslutningspapir. Det behøver ikke være en ny tung manual. Formålet er, at ingen skal gætte på, om de har ansvaret.

Plads til at ændre omfanget

Et projekt bør kunne blive mindre, hvis forudsætningerne ændrer sig. Det kan være bedre at åbne en velfungerende første etape end at binde de lokale kræfter til et større projekt, som ingen længere kan overskue.

Det er et redaktionelt forslag om styring, ikke en konklusion om, at små projekter altid er bedst. Den rigtige størrelse afhænger af formål, ressourcer og de mennesker, der skal bruge stedet.

Kilder: [5] AART / Realdania / Lokale og Anlægsfonden, Offentliggjort januar 2026

EN PRAKTISK ROLLEFORDELING

Skriv ved hver væsentlig beslutning: Hvem forbereder? Hvem beslutter? Hvem skal høres? Hvem følger op? Brug det på en konkret ændring i projektet, før I gør det til en generel arbejdsgang.

FORDYBELSE 01 / FRIVILLIGHED · 3 AF 3

Prøv en anden måde at bede om hjælp

Redaktionelt arbejdsforslag: afprøv organiseringen på én opgave og lær af det, der faktisk sker.

En åben efterlysning af flere frivillige kan være vanskelig at svare på. Det er uklart, hvor meget man siger ja til. Prøv i stedet at beskrive én opgave med en begyndelse og en afslutning.

Eksempel: værter ved en fællesspisning

Beskriv, hvornår værten møder, hvad der allerede er forberedt, hvem der tager imod, og hvornår opgaven er slut. Oplys også, hvem der håndterer afbud og uventede spørgsmål. Eksemplet er konstrueret som en metode, ikke hentet fra en bestemt forening.

Udpeg en erfaren makker til den første gang. Giv den nye frivillige mulighed for at sige, at opgaven var for stor, eller at en anden rolle passer bedre. Det er nyttig viden om opgaven, ikke nødvendigvis et udtryk for manglende engagement.

Giv ansvar en afgrænsning

Hvis en arbejdsgruppe får ansvar for et arrangement, skal den vide, hvilke valg den selv kan træffe. Ellers risikerer bestyrelsen at blive spurgt om hver detalje, mens gruppen kun får selve arbejdet.

Samtidig skal gruppen vide, hvornår den skal vende tilbage. En udgiftsgrænse eller en ændring af arrangementets formål er mere konkret end en forventning om at bruge sin sunde fornuft.

Se også på det, der ikke skal fortsætte

En forening kan vælge at holde pause med en aktivitet for at sikre kræfter til en anden. Det er en reel prioritering. En kalender, der kun kan vokse, efterlader færre muligheder for nye idéer og nye mennesker.

Invitér derfor både deltagere og dem, der stod med forberedelsen, til evalueringen. De kan have oplevet den samme aktivitet forskelligt. Et stort fremmøde er værdifuldt, men fortæller ikke hele historien om arbejdet bag.

En afprøvning over fire uger

Uge 1: Vælg en tilbagevendende opgave og beskriv den sammen med den person, der normalt løser den.

Uge 2: Invitér en ny hjælper ind, og aftal en makker samt et tydeligt sluttidspunkt.

Uge 3: Gennemfør opgaven. Notér de ekstra opgaver, som opstod, og hvem der tog dem.

Uge 4: Tal om, hvad der skal ændres, før opgaven gentages. Beslut, om afprøvningen skal fortsætte, justeres eller stoppe.

Kilder: [1] Herning Kommune, 10.06.2026 · [4] VIVE, 2025 · [5] AART / Realdania / Lokale og Anlægsfonden, Offentliggjort januar 2026

DET SKAL I KUNNE SE BAGEFTER

Kunne den nye hjælper forstå opgaven? Blev en anden faktisk aflastet? Var der nogen, som stadig stod alene med et skjult ansvar? Arbejdsforslaget er avisens syntese og er ikke en afprøvet metode med dokumenteret effekt.

Boliger kræver en hverdag

En landsbyplan bør undersøge både boligen, stedet og det liv, som skal fungere imellem dem.

Når en landsby ønsker flere beboere, er nye boliger en synlig del af svaret. Men et kort med plads til byggeri siger ikke meget om, hvem der vil flytte ind, eller om boligen passer til deres hverdag.

Herning-referatet på side 4 viser en lokal gruppe, der forbinder boligidéer med skole og fritidsliv. Hedensted-sagen viser, hvordan et politisk ønske møder konkrete forhold ved et areal. Begge dele skal med, hvis en bosætningsidé skal blive mere end en ambition. [1,2]

Redaktionel analyse: begynd med behovet

Et projekt kan starte med flere forskellige ønsker: En ældre borger vil blive i byen i en mindre bolig. En ung vil kunne flytte hjemmefra. En familie søger plads. Disse ønsker er ikke nødvendigvis løst af samme boligtype eller samme prisniveau.

Derfor bør en lokal behovsbeskrivelse spørge til boligstørrelse, boligform, økonomisk råderum og ønsket tidspunkt. Det er mere anvendeligt end et generelt spørgsmål om, hvorvidt der bør bygges mere.

Spørg også dem, som overvejede byen og valgte den fra. Deres begrundelser kan åbne spørgsmål, som de nuværende beboere ikke selv møder. Det er et forslag til lokal undersøgelse, ikke en påstand om, at én undersøgelse kan forudsige markedet.

Behov er ikke det samme som efterspørgsel

Et ønske på et borgermøde er ikke en aftale om at købe eller leje. Hvis en projektgruppe behandler alle positive tilkendegivelser som kommende indflytninger, bliver grundlaget for stort.

Det kan hjælpe at skelne mellem nysgerrige, konkret interesserede og personer, der vil gå videre, når pris og tidspunkt er kendt. Oplysningerne bør håndteres nænsomt og ikke offentliggøres som lister over enkeltpersoners privatøkonomi.

Undersøg den lokale flyttekæde

En mindre bolig kan tænkes at give en familiebolig videre til en ny husstand. Men det sker kun, hvis den nuværende ejer vil flytte, og hvis den frigjorte bolig også passer til en ny køber. Kæden består af flere beslutninger, som ikke kan tages for givet.

Derfor er det relevant at undersøge eksisterende boliger sammen med nybyggeriet. Hvilke kvaliteter kan bevares? Hvilke boliger står ubrugte? Og er den største barriere i virkeligheden et andet sted i hverdagen?

Kilder: [1] Herning Kommune, 10.06.2026 · [2] Hedensted Kommune, 27.05.2026

TRE SPØRGSMÅL FØR EN TEGNING

Hvem skal boligen være til? Hvad kan den pågældende husstand realistisk vælge? Hvilke forhold ved stedet gør hverdagen mulig? Beskriv usikkerheden lige så tydeligt som ønskerne.

FORDYBELSE 02 / BOSÆTNING · 2 AF 3

Se på hele rejsen

Engelsk landdistriktsvurdering giver en enkel anledning til at undersøge danske løsninger fra borgerens side.

Defras vejledning om rural proofing fremhæver afstand, spredt bebyggelse, demografi og stordrift som forhold, der kan ændre en politiks virkning i landdistrikter. Den opstiller en proces til at undersøge og tage højde for sådanne forskelle. Vejledningen blev senest opdateret i 2022. [7]

Redaktionel analyse: en adresse er ikke adgang

En service kan ligge inden for kommunens grænser og alligevel være vanskelig at bruge. Afprøv derfor et forslag gennem konkrete, tænkte hverdagsforløb: et barn efter træning, en pendler med skiftende arbejdstider eller en borger uden bil.

Beskriv hele forløbet fra hjemmet til aktiviteten og tilbage. Hvilke afgange, åbningstider og skift skal passe sammen? Hvor kan forløbet bryde sammen? Det er en undersøgelsesmetode, ikke en konklusion om en bestemt kommunes tilbud.

Det samme gælder et digitalt tilbud. Spørgsmålet er ikke kun, om der findes en hjemmeside, men om borgeren kan gennemføre opgaven, forstå svaret og få hjælp, når noget går galt.

En gevinst kan flytte en byrde

Hvis et tilbud samles ét sted, kan det gøre selve driften enklere. Samtidig kan andre få mere transport eller koordination. En fair vurdering bør vise begge dele, så politikerne kan se, hvem der får gevinsten, og hvem der skal bruge mere tid.

Det betyder ikke, at alle tilbud skal bevares i enhver by. Det betyder, at alternativer skal vurderes med den samme målestok. En lokal, en fælles og en mobil løsning kan have forskellige styrker.

Gør alternativerne sammenlignelige

Beskriv for hver mulighed, hvilke borgere der kan bruge den, hvilke åbningstider der gælder, og hvilke opgaver der lægges på ansatte eller frivillige. Tilføj de væsentlige ukendte forhold.

Et lokalråd kan bidrage med konkrete hverdagsbeskrivelser. Kommunen kan efterprøve dem med egne oplysninger. Dialogen bliver mere anvendelig, når parterne diskuterer det samme forløb frem for forskellige forestillinger om, hvad nærhed betyder.

Kilder: [7] Defra / GOV.UK, Opdateret 02.12.2022

EN TÆNKT PRØVE · INGEN LOKAL MÅLING

En aktivitet slutter kl. 20.15. Den sidste hjemrejse afgår kl. 20.00. Tilbuddet findes, men forløbet hænger ikke sammen for den borger, der er afhængig af afgang. Brug tilsvarende konkrete eksempler i en lokal undersøgelse.

FORDYBELSE 02 / BOSÆTNING · 3 AF 3

Fra ønskeliste til en plan, der kan prøves

Et fælles projekt bliver mere gennemskueligt, når det viser rækkefølge, afhængigheder og kriterier for at ændre kurs.

I Realdanias formidling af en AAU-evaluering fra 2020 vurderede 81 procent af landsbyklyngernes styregrupper, at samarbejdet havde forbedret deres evne til at arbejde langsigtet. Det er deltagernes vurdering af et forløb, ikke dokumentation for befolkningsvækst. [6]

Redaktionel analyse

Langsigtet arbejde kan begynde med en beskeden beslutning: Hvad skal vi vide, før vi bruger tid på næste trin? Det gør det muligt at vælge en undersøgelse, en afprøvning eller en pause, uden at alt opleves som et ja eller nej til landsbyens fremtid.

Et boliginitiativ kan eksempelvis først undersøge målgruppen, derefter et areals muligheder og til sidst, om en relevant aktør vil gå videre. Arbejdet behøver ikke følge præcis samme rækkefølge alle steder, men afhængighederne bør fremgå.

En ansvarlig for næste afklaring

En fælles plan er mere håndterbar, hvis hvert åbent spørgsmål har en ansvarlig og en dato for tilbagemelding. Det bør samtidig være muligt at skrive, at et svar kræver hjælp, som gruppen endnu ikke har.

Mål på det, I faktisk forsøger at ændre

Hvis målet er at give flere mulighed for at blive i byen, er en flot folder et middel. Hvis målet er bedre adgang til en aktivitet, er antallet af møder heller ikke et tilstrækkeligt resultatmål.

Vælg få tegn på fremdrift, som hænger sammen med formålet: en konkret afklaring af boligbehov, en løsning på et bestemt transportproblem eller en aftale om at afprøve en aktivitet. Notér udgangspunktet, så I senere kan vurdere, hvad der ændrede sig.

Fortæl også om omvejene

Andre landsbyer lærer mere af en beskrivelse af forudsætninger og ændringer end af en ren succeshistorie. Forklar, hvad der blev mindre, hvad der blev opgivet, og hvilke spørgsmål der stadig er åbne.

Den mest nyttige erfaringsudveksling er derfor ikke en opskrift på at kopiere et projekt. Den giver andre et bedre grundlag for at undersøge deres eget sted. Det er også den opgave, denne avis skal løse.

Kilder: [6] Realdania, 11.06.2020 · [2] Hedensted Kommune, 27.05.2026 · [7] Defra / GOV.UK, Opdateret 02.12.2022

ET BESLUTNINGSPAPIR PÅ ÉN SIDE

Skriv formål, målgruppe, kendte forhold, væsentlige usikkerheder og næste afklaring. Tilføj ansvarlig og dato. Beskriv til sidst, hvilket svar der vil få jer til at ændre eller stoppe projektet. Redaktionelt arbejdsforslag.

NÆRHED / SUNDHED OG FÆLLESSKAB

Den første invitation kan være afgørende

Fire nye områder går ind i Sundhedslandsbyer. Det interessante er forbindelsen mellem hverdagsliv og faglig støtte.

Gandrup, Veflinge, Ulbølle og Sydvest Sallings Landsbyklynge kommer med i Sundhedslandsbyer fra september. Netværket vokser dermed fra seks til ti områder, oplyser Landdistrikternes Fællesråd i en meddelelse fra 19. august. [11]

Projektet forbinder lokale fællesskaber med kommuner og sundhedsprofessionelle. Videreudviklingen støttes af Novo Nordisk Fonden og Nordea-fonden. Ambitionen er at arbejde med 14 landsbyområder frem mod 2030.

I Ulbølle beskrives blandt andet en idé om lokale guider, der kan invitere ældre og ensomme ind i fællesskaber. Det er en projektambition. Meddelelsen giver ikke i sig selv grundlag for at beregne en sundhedsgevinst for alle deltagere.

Redaktionelt perspektiv

En aktivitet kan være åben for alle og stadig være vanskelig at møde op til første gang. Derfor er det relevant at undersøge modtagelsen: Kan man følges med nogen? Ved værten, at man kommer? Er det klart, hvad der skal ske?

Foreningen skal kende sin rolle

En lokal vært kan tage imod og hjælpe en deltager ind i en aktivitet. Faglige spørgsmål skal have en tydelig vej til de professionelle samarbejdspartnere. En aftale om denne grænse kan gøre indsatsen mere overskuelig for både vært og deltager.

Det er avisens organisatoriske perspektiv. Artiklen giver ikke individuel sundhedsrådgivning og vurderer ikke bestemte behandlinger.

Hvad bør andre efterspørge?

Et projekt bliver mere anvendeligt som inspiration, hvis det fortæller, hvordan nye deltagere blev inviteret, hvem der tog imod, og hvilke opgaver det krævede. Det er også relevant at høre fra mennesker, der ikke blev ved med at komme.

På den måde kan en erfaring handle om mere end antallet af aktiviteter. Den kan vise, hvilke betingelser der gjorde det muligt for forskellige borgere at være med, og hvilke problemer der endnu mangler en løsning.

Kilder: [11] Landdistrikternes Fællesråd, 19.08.2026

FIRE NYE OMRÅDER

Gandrup / Aalborg · Veflinge / Nordfyn · Ulbølle / Svendborg · Sydvest Salling / Skive. Projektets geografi gør det relevant at sammenligne organisering på tværs af steder, frem for at forvente én ens model. [11]

UDSYN / STORBRITANNIEN

Når lokalsamfundet ejer sin butik

Plunkett UK lancerer en ny strategi. Den britiske erfaring rejser spørgsmål om både ejerskab og daglig drift.

Plunkett UK præsenterede en ny femårig strategi på sin generalforsamling 9. september. Organisationens støtter lokalt ejede virksomheder og beskriver strategien som en indsats for at udvide deres rækkevidde og betydning. [13]

I Impact Report 2026 opgør Plunkett 869 aktive community-owned businesses ved udgangen af 2025 mod 521 i 2015. Modellen beskrives som lokalt ejerskab med åben adgang til medlemskab og lige demokratisk indflydelse. Det er organisationens egen opgørelse. [12]

Redaktionel analyse

Ejerskab kan give borgerne mulighed for at påvirke, hvad en virksomhed skal bidrage med. Men det afgør ikke i sig selv, hvordan butikken får en stabil hverdag. Kundernes indkøb og den praktiske organisering er spørgsmål, som stadig skal undersøges.

For en dansk landsby er det derfor mere brugbart at studere den konkrete opgavefordeling end blot at lade sig inspirere af, at en butik er blevet reddet. Hvem leder driften? Hvilke opgaver ligger hos ansatte, og hvilke hos medlemmer?

BRITISK UDVIKLING

521 virksomheder i 2015

869 virksomheder ultimo 2025

Plunketts sektoropgørelse. Tallene omfatter flere virksomhedstyper og er ikke alene landsbybutikker. [12]

Det skal afklares i Danmark

En lokal gruppe bør undersøge sin egen kundeopbakning, ønskede åbningstid, bemanning og adgang til faglig rådgivning. Britiske ejerformer og støtteordninger kan ikke uden videre overføres til danske forhold.

Det er samtidig værd at skelne mellem opbakning til idéen og brug af virksomheden. Et medlem kan være stolt af at støtte en butik uden at lægge sine indkøb dér. Begge forhold kan være relevante, men de beskriver forskellige dele af projektet.

En erfaringsudveksling bør derfor spørge til den almindelige uge efter åbningen. Hvad har ændret sig, siden projektet begyndte? Hvilke opgaver var undervurderet? Og hvordan inviteres nye medlemmer ind i ansvaret?

Kilder: [12] Plunkett UK, 2026: opgørelse ultimo 2025 · [13] Plunkett UK, 10.09.2026

SKOLER OG UNGE / DEBAT OG ANALYSE

En vej ud. Og en vej tilbage.

Uddannelse, lærepladser og transport er også spørgsmål om, hvem der kan skabe et voksenliv i en mindre by.

En ung vælger mere end et undervisningssted. Hverdagen skal også rumme transport, arbejde og venner. Det er den forbindelse, Morten Christensen fremhæver i sit indlæg om uddannelse og landdistrikter fra 6. juli. Han efterlyser flere lokale veje gennem blandt andet erhvervsuddannelse og lærepladser. [15]

I et tidligere indlæg foreslår han tydeligere udviklingsforløb for skoler med udfordrede elevtal og mål for faglighed, trivsel og lokal involvering. Forslagene er hans politiske ønsker; de skal ikke læses som vedtagne kommunale ordninger. [14]

Redaktionel analyse: begynd med tirsdagen

En bosætningsstrategi kan begynde ved et konkret hverdagsforløb. Hvornår skal den unge møde? Kan vedkommende nå fra undervisning til en læreplads eller et fritidsjob? Og er der en hjemrejse efter træning?

Invitér en skole, et par lokale virksomheder og unge med forskellige uddannelsesønsker til at tegne forløbet. Lad de unge vise, hvor det bryder sammen, før de voksne præsenterer en løsning.

TO HENSYN SKAL MED

Nærhed kan være værdifuld. Faglig kvalitet og et bæredygtigt undervisningsmiljø skal også vurderes.

En debat om placering bør derfor vise både børnenes og de unges hverdag samt de faglige og økonomiske forudsætninger. Redaktionelt perspektiv.

Giv de lokale virksomheder en opgave

En første afprøvning kan være et besøg hos en lokal arbejdsgiver med en tydelig invitation til dem, der endnu ikke kender faget. Aftal på forhånd, hvem der tager imod, og hvad deltagerne skal have mulighed for at spørge om.

Det er et arbejdsforslag, ikke dokumentation for, at et virksomhedsbesøg får unge til at blive. Formålet er at undersøge, om der findes en mulighed, de unge ikke kendte, og hvilke forhindringer der stadig står i vejen.

Følg op efter besøget. Hvad overraskede? Hvilke spørgsmål blev ikke besvaret? Og har nogen fået lyst til en konkret næste kontakt?

Kilder: [14] Morten Christensen, 05.04.2026 · [15] Morten Christensen, 06.07.2026 · [7] Defra / GOV.UK, Opdateret 02.12.2022

UNDERSØG HELE FORLØBET

HJEM → UDDANNELSE → JOB ELLER FRITID → HJEM

Sæt tider og faktiske muligheder på hvert led. Markér de steder, hvor en bil eller en ekstra voksen bliver en uskreven forudsætning. Avisens undersøgelsesforslag; ikke en lokal transportmåling.

BØRN OG FORENINGSLIV / FRA IDÉ TIL HVERDAG

Den første gang skal være til at overskue

Et fritidstilbud er først en reel mulighed, når familien kan finde det, komme derhen og føle sig velkommen.

Morten Christensen foreslår i sit indlæg fra 4. april bedre information om lokale fritidstilbud, hjælp til kontingent og udstyr samt tættere samarbejde mellem skoler og foreninger. Det er tre politiske forslag om at åbne fællesskaberne for flere børn. [16]

Redaktionel analyse: følg invitationen helt ind

En invitation kan være varm og stadig efterlade familien med mange ubesvarede spørgsmål. Hvad koster det samlet? Skal der købes udstyr før den første prøvegang? Hvem møder barnet ved døren? Og hvordan melder man afbud?

Det er spørgsmål, en forening kan undersøge uden at begynde med et stort projekt. Lad en person, der ikke kender foreningen, prøve at finde svarene i den information, nye familier får.

Hvis oplysningerne kun findes hos en erfaren leder, bliver denne person samtidig en flaskehals. En kort velkomstbesked kan fordele arbejdet bedre og gøre første besøg mere forudsigeligt.

EN VELKOMST, DER KAN BRUGES

Tid og sted.
Navnet på den, der tager imod.
Hvad barnet skal have med.
Den samlede pris og mulighed for at prøve.
En diskret kontakt om støtte.
Hvad der sker efter første besøg.

Redaktionel tjekliste til foreningen.

En lille rolle kan også være en indgang

Nogle unge har lyst til at hjælpe. Aftal en afgrænset opgave sammen med en voksen, eksempelvis klargøring eller hjælp ved en aktivitet. Den unge skal kende rammen og kunne sige fra.

Spørg dem, der ikke kom igen

En venlig opfølgning kan handle om, hvad der var let eller svært ved besøget. Giv plads til, at aktiviteten ganske enkelt ikke passede. Målet er at forstå oplevelsen, ikke at presse nogen til at melde sig ind.

Foreningens erfaringer kan derefter bruges i dialog med skolen og kommunen. Beskriv de konkrete barrierer frem for at antage, at alle familier mangler det samme.

Kilder: [16] Morten Christensen, 04.04.2026 · [5] AART / Realdania / Lokale og Anlægsfonden, Offentliggjort januar 2026

EN AFPRØVNING TIL DEN KOMMENDE MÅNED

Vælg én aktivitet. Gennemgå invitationen, modtagelsen og opfølgningen med nye øjne. Aftal derefter én ændring og undersøg, hvordan den bliver oplevet. Metodeforslag fra redaktionen; virkningen er ikke målt.

ARBEJDSBORDET

Tag én sag med til det næste møde

En fælles læsning af en konkret sag kan føre til bedre spørgsmål og færre misforståelser.

Et møde på 45 minutter

Vælg en offentlig kommunal sag, der har betydning for jeres arbejde. Send dokumentet til deltagerne på forhånd. Bed dem markere det, de mener er en beslutning, og det, de opfatter som en åben mulighed.

0-10 minutter: Hvad ved vi?

Find mødedato, udvalg, punkt og den præcise status. Notér, hvilke bilag I endnu ikke har læst. Hold de faktiske oplysninger adskilt fra det, I håber, sagen fører til.

10-25 minutter: Hvem mærker det?

Beskriv to forskellige hverdage, som kan blive påvirket. Undersøg, om forslaget bygger på forudsætninger om transport, frivillig tid, økonomi eller adgang til hjælp.

25-35 minutter: Hvad mangler vi?

Vælg højst tre spørgsmål, som kan ændre jeres vurdering. Undgå at lave en lang ønskeliste, hvor alle punkter har samme betydning.

35-45 minutter: Hvad gør vi nu?

Aftal, hvem der følger op, hvilket dokument eller svar der søges, og hvornår sagen tages op igen.

Sådan er denne avis researchet

Kommunale originalreferater er brugt i Herning og Hedensted. Skive er omtalt ud fra kommunens egen nyhedsartikel, mens Viborgs aktuelle historier bygger på kommunale meddelelser. Disse kildetyper fremgår af artiklerne.

Forskning og evalueringer bruges som baggrund med tydelige årstal. Aktuelle partsmeddelelser bruges til at beskrive, hvad afsenderne har offentliggjort. De behandles ikke som uafhængige beviser for en virkning.

Arbejdsforslagene i avisen er redaktionelle synteser. De kan bruges som udgangspunkt for en lokal drøftelse, men er ikke resultater af forsøg gennemført af Morten Posten.

Det næste gode tip

En brugbar historie behøver ikke være en stor succes. Det kan også være et projekt, der blev ændret, en aktivitet, der blev nemmere at drive, eller en beslutning, hvor et høringssvar gjorde forskellen.

Find den konkrete sag og dokumenterne bag den. Det giver andre mulighed for at lære af forløbet, stille spørgsmål og undersøge, om erfaringen kan bruges hos dem.

Kilder: [1] Herning Kommune, 10.06.2026 · [2] Hedensted Kommune, 27.05.2026 · [7] Defra / GOV.UK, Opdateret 02.12.2022

REDAKTIONEL METODE

Mødeøvelsen er avisens eget forslag med inspiration fra udgavens kommunale sager og landdistriktsvurdering. Der er ikke sendt henvendelser til kommuner eller indhentet nye interviews til denne udgave.

DOKUMENTATION

Kilderne bag historierne

Kildetitlerne er klikbare. Nyheder, dateret baggrund og redaktionel analyse holdes adskilt.

[1] Herning Kommune / 10.06.2026

[Landsbykontaktudvalget, referat 10. juni 2026, punkt 2 og 3](#)

Oplæg og erfaringsdrøftelse. Dateret baggrund; ingen dokumentation for realiseret befolkningsvækst.

[2] Hedensted Kommune / 27.05.2026

[Kommunalbestyrelsen, punkt 88, kommuneplantillæg nr. 4; PDF side 14-18](#)

Referat med udvalgsbehandling og endelig beslutning. Dateret plansag, ikke en ny beslutning i september.

[3] Skive Kommune / Opdateret 29.05.2026

[Landdistriktsudvalget mødtes på Væksthus Spøttrup til årets andet møde](#)

Kommunens nyhedsreferat. Mødedato og punktnumre fremgår ikke af den læste artikel. Tilskudsbeløb er anbefalinger.

[4] VIVE / 2025

[Frivillighedsundersøgelsen 2024, figur 2.1 og tabel 2.1, PDF side 22-23](#)

Repræsentativ spørgeskemaundersøgelse. Vægtede 2024-tal; opgørelsen afhænger af definitionen af frivilligt arbejde.

[5] AART / Realdania / Lokale og Anlægsfonden / Offentliggjort januar 2026

[Anbefalinger til frivillige og kommuner i forbindelse med etablering af et lokalt mødested](#)

Baseret på procesevaluering af ni projekter. Erfaringer fra interviews, ikke et repræsentativt effektestimat.

[6] Realdania / 11.06.2020

[Landsbyklynger styrker livet i den enkelte landsby](#)

Projektpartners formidling af AAU-evaluering. Vurderinger fra deltagere; brugt som historisk baggrund.

[7] Defra / GOV.UK / Opdateret 02.12.2022

[Rural proofing](#)

Engelsk officiel vejledning. Inspiration til analyse, ikke en beskrivelse af danske lovkrav.

[8] KL / Opdateret 09.09.2026

[De første skridt - demokrati og sammenhængskraft](#)

KL beskriver egen indsats og planlagte aktiviteter. Siden dokumenterer ikke resultater af projekterne.

[9] Viborg Kommune / 10.09.2026

[Kom med input til Viborg Kommunes nye klimaplan](#)

Kommunens information om høring efter byrådets møde 2. september. Forslag, ikke endeligt vedtaget plan.

KILDEN VISER HVAD VI KAN SIGE

Et referat kan dokumentere en beslutning. En projektmeddelelse kan dokumentere en ambition. Et debatindlæg kan dokumentere et forslag. Ingen af delene viser alene, at en indsats har haft den ønskede virkning.

DOKUMENTATION

Kilder og kolofon

Kildetitlerne er klikbare. Nyheder, dateret baggrund og redaktionel analyse holdes adskilt.

[10] Viborg Kommune / Via Ritzau / 09.09.2026

[Her er de nominerede til Årets Ildsjælepris i landdistrikterne](#)

Kommunal pressemeddelelse. Via Ritzau er her distributionsplatform, ikke en uafhængig journalistisk bekræftelse.

[11] Landdistrikternes Fællesråd / 19.08.2026

[Nu tager endnu flere sundhedslandsbyer kampen op mod ulighed i sundhed](#)

Projektets egen meddelelse om udvidelsen fra september. Ingen selvstændig effektmåling i avisens kildegrundlag.

[12] Plunkett UK / 2026; opgørelse ultimo 2025

[Impact Report 2026, især rapportens side 3](#)

Organisationens egen britiske sektoropgørelse. Tallene er ikke en opgørelse over danske brugsforeninger.

[13] Plunkett UK / 10.09.2026

[AGM marks the launch of our next five-year chapter](#)

Organisationens egen omtale af generalforsamlingen 9. september og en ny strategi.

[14] Morten Christensen / 05.04.2026

[Skoler er også landdistriktspolitik](#)

Debatindlæg. Forslag og vurderinger, ikke vedtagne kommunale regler.

[15] Morten Christensen / 06.07.2026

[Vi kan ikke sende de unge væk og bagefter undre os over, at de ikke flytter hjem igen](#)

Debatindlæg om uddannelse, lærepladser og transport. Ingen nye tal gengivet.

[16] Morten Christensen / 04.04.2026

[Ingen børn skal stå udenfor fællesskabet](#)

Politiske forslag om adgang til foreningslivet; ikke en dokumenteret effektmåling.

[17] Morten Christensen / 19.07.2026

[Der mangler ikke historier i de små byer. Der mangler medier, som gider køre derud](#)

Avisens redaktionelle udgangspunkt. Debat om lokaljournalistik, ikke en uafhængig evaluering af medier.

[18] Morten Christensen / 05.04.2026

[Kommunal medvind når landsbyerne selv skaber klynger](#)

Forslag om kommunal støtte til landsbyklynger. Ikke en vedtaget kommunal ordning.

UDGAVE 1 / FREDAG 11. SEPTEMBER 2026

Tematisk udgangspunkt: mortenchristensen.dk. Artiklerne bygger på kilder offentliggjort senest 11.09.2026. Denne reviderede version er færdiggjort 13.09.2026. Research, selvstændige resuméer, analyse og layout er udarbejdet med AI. Ingen nye interviews er foretaget. Mortens offentliggjorte synspunkter tilskrives ham; øvrige analyser er redaktionens.

Billeder og grafik. Forside: AI-genereret illustration, fremstillet med OpenAI 12.09.2026; tænkt motiv. Side 2: Bococo, [Hammershøj Kirke](#), Wikimedia Commons, [CC BY-SA 3.0](#). Uændret foto, skaleret i layout; fotografiets licens bevares. Side 6: egen grafik ud fra VIVE [4].